

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD, 1933 GODINE

KNJIGA 1

I PRETHODNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 20 OKTOBRA 1933 GODINE U BEOGRADU.

PRETSEDAVALI:

Najstariji po godinama starosti

Senator

IVAN HRIBAR

a zatim

Pretsednik

Dr. LJUBOMIR TOMAŠIĆ

Privremeni sekretari:

DR. ĐURA KOTUR

ASIM ALIBEGOVIĆ

Prisutna su sva g.g. Ministri.

POČETAK U 9 ČASOVA

SADRŽAJ:

1 — Izbor privremenog predsednika po godinama najstarijeg prisutnog senatora i izbor dva privremena sekretara;

2 — Izbor Predsedništva Senata;

3 — Čitanje Ukaza Nj. V. Kralja o uvažanju ostavke Ministra poljoprivrede g. dr. Ljubomira Tomašića i postavljenju za Ministra poljoprivrede g. dr. Milana Srškića, Predsednika Ministarskog saveta;

4 — Pozdravni govor Predsednika Senata dr. Ljubomira Tomašića;

Govornici: Privremeni Predsednik Ivan Hribar, Predsednik Senata dr. Ljubomir Tomašić.

U 9 časova sakupili su se u sali Senata gospoda senatori, u smislu § 2 Zakona o poslovnom redu u Senatu, pa reč uzima:

Milutin Dragović: Gospodo senatori, u duhu § 2

našeg Poslovnika, današnjem sastanku treba da predsedava naš najstariji drug po godinama. Kako je g. Hribar najstariji, ja bih ga molio da zauzme predsedničko mesto. (Odobranje i uzvici: Živeo!)

Privremeni Predsednik Ivan Hribar: Gospodo senatori, otvaram prvi prethodni sastanak Senata Kraljevine Jugoslavije.

Visoki Senate, evo po treći put me danas zapada čast i dužnost da u smislu našeg Poslovnika, kao starešina ovog visokog skupa, izvedem njegovu konstituisanje. Kad sam pre dve godine prvi put vršio ovu dužnost, dozvolio sam sebi da naglasim veliko značenje koje ima institucija Senata po naš državni život. Svojim dosadanjim radom, iako u tesnom okviru koji beše dan njegovom udejtstovanju, Senat je to dokazao. Na Predsedništvu, koje ćete, gospodo senatori, izabrati danas za treći saziv Senata, biće da svojim postupkom očuva ugled Senata, da ne pušta ni-

kad iz vida njegove velike zadaće kako u našem parlamentarnom životu, tako i u pogledu sređivanja naših unutarnjih državnih prilika, i da mu zato dade dostatno prilike za rad. Samo na taj način moći će doći do praktičnog iskorišćenja onih latentnih umstvenih snaga i skupocених životnih iskustava, kojima ovaj visoki skup obiluje.

Gospodo senatori, u doba međudržavnih i međunarodnih konferencija živimo. Ovim je konferencijama plemeniti cilj da likvidiraju posle krvavog svetskog rata iskrslе nesuglasice i da teško prokušane narode privedu blagodetima trajnog mira. Nezahvalno bi bilo upuštati se u naklapanja hoće li ili neće li ove konferencije uroditi uspehom. Po mome shvatanju, mudrije je odavati se u politici optimizmu, nego li pod pritiskom pesimizma kloniti u bezdelju.

I sa toga gledišta treba da podvučem kako smo se državljani Jugoslavije mogli istinski i od srca radovati, kad smo videli ciljevitost i veliku aktivnost naše izvanjske politike. Zaustavljam se osobito kod Male antante, koja je posle konferencije triju Ministara u Sinaji pristupila k organizaciji svoje ekonomske saradnje. Nimalo ne dvojim, da će ukupna organizacija, koja se u tom cilju baš sada stvara, dovesti do žudених pozitivnih rezultata. Kada do toga dode, postaće, pred tim samo politički povezana, Mala antanta i ekonomska celina sa preko pedeset miliona stanovnika, takva, dakle, velesila, čiji će glas u svetskoj politici imati isto, ako ne veće, značenje kao kakve velesile, koja se tako jako na sve strane nameće.

Sinaja bila je ali također ishodište dogadaja, kod kojih su radosnije zakucala srca sviju državljana Jugoslavije. Naš narodni Kralj, Njegovo Veličanstvo Aleksandar I, (Burni i oduševljeni uzvici: Živeo Kralj!), je sa prejasnom Svojom Suprugom, Nj. V. Kraljicom Marijom, (Burni i oduševljeni uzvici: Živeo Kraljica!), iza posete kod Kraljevske porodice savezničke nam Kraljevine Rumunije, nastupio putovanje, koje Ga je preko Varne i Carigrada po grčkim vodama povelо na onaj otok smrti, sa kojeg je po veličesti žrtava moralo niknuti naše vaskrsnuće.

Čar i milina, koji se steru oko prejasne naše vladarske dvojice i koji nam ju čine tako blisku, došli su na ovom putu do osobitog izražaja, koji je zadivio sav svet i koji je sveopšte poštovanje za našeg narodnog Kralja još više utvrdio. Prijem koji je našim Suverenima bio ukazан u Bugarskoj kako od Kralja Borisa i Kraljice Ivane, tako i od samog naroda, oduševljenje kojim behu pričekanі u bajnom Carigradu kako od Pretsednika Republike Gazi Kemala Paše tako i od stanovništva, počasti, koje im je iskazivala saveznička Grčka za vreme vožnje po njenim vodama i posle Njihovog pristajanja u Krfu: sve su to dokazi kakvo značenje se ovome putu pripisivalo u velikoj svetskoj politici.

I doista, naš Kralj je pored težnje za dobrim susedstvom i blagosklonom saradnjom za otklanjanje nesuglasica iz nedavne još prošlosti, Svojim putem vršio i uzvišeno apostolstvo mira, za kojim sav svet čezne i drhće. Verno odani kako jesmo Njegovom Veličanstvu Kralju, moramo biti i ponositi što je velikom Svojom zamišlju povećao sjaj Jugoslovenske Krune i u izvanjskom svetu znamenito podignuo značenje Kraljevine Jugoslavije.

Na sreću, možemo, gospodo senatori, danas utvrditi, da se sa mudrom našom spoljnom politikom počela provoditi i nutarnja politika i to opet po na-

prezanju i očinskoj brizi Kraljevoj. Jugoslovenska linija, propisana historijsko znamenitim manifestom Njegovog Veličanstva, danas je neotstupna politička linija celokupne Vlade. I čestitati možemo nosiocu te linije, Gospodinu Ministarskom Pretsedniku dr. Milanu Srškiću, koji znam da je nikomu za volju više napustiti neće, i da mu u tome, kako to svedoče upravo u celoj državi i obavljени opštinski izbori, sledi sav narod. To je dokaz naše zrelosti, dokaz da je naš državni život zdrav, dokaz da do potpune državne konsolidacije nije više daleko. Ostranjene su poglavite prepreke, koje su složnome radu stajale na putu. Samo još pametnu dekoncentraciju državne uprave, pa će lepa našа državna zgrada dobiti svoj krov.

Gospoda senatorji, kako si bomo to državno zgrado od znotraj uredili, kako se bodo prebivalci v njej počutili, ali bodo živeli v blagostanju, nedostatku ali siromaštvu, to bo v veliki meri odvisno od nas samih. Mi zato želimo in hočemo, da sodelujemo z Vlado in ona naj bo prepričana o naših dobrih namenih in naj jih ne omalovažuje. Stvar našega Predsedništva pa bodi, da ostane z Vlado v vseh vprašanih državnega življenja v najživejši in najtesnejši zvezi in da Senat v vseh stvareh, ki so bistveno važne, vedno informuje.

Medu ove stvari spadaju osobito one koje se odnose na sadašnju ekonomsku krizu. Iz puke demagogije potekli zakoni poremetili su sve naše kreditne prilike i prouzrokovali su državljanima neproračunljivo štetu. Senat je ukazao na zlo, koje je došlo, preko nas. Dao je i pobudu za izlečenje. Uspeha naših opomena i napomena, gospodo, još ne vidimo. Verujem da se je Vlada tim pitanjima pozabavila, verujem da im je posvećivala i svu pažnju, pa zato verujem i to da će sa svojim odlukama odmah posle novog konstituisanja Senata stupiti pred nas.

In v to ime, gospoda senatorji, naj novo konstituiranje spremlja Božji blagoslov in dobra narodna sreča! (Buran aplauz i uzvici: Živeo!)

Gospodo senatori, prema našem Ustavu i Zakonu o poslovnom redu, na ovom prvom prethodnom sastanku imamo da izaberemo Pretsedništvo Senata za ovaj redovni saziv. Ja bih Vam, gospodo, predložio, saobrazno § 13 našeg Poslovnika, da izvršimo izbor celoga Pretsedništva jednovremeno, i to posebnim listama, kao što je to radeno i u prošlim sazivima Senata. Slaže li se Senat sa ovim mojim predlogom? (Slaže!) Objavljujem da je Senat sa ovim mojim predlogom sporazuman.

Pre nego što bismo pristupili ovome izboru, čast mi je predložiti Senatu da izabere za privremene sekretare: senatore g.g. dr. Đuru Kotura i Asima Alibegovića. Prima li Senat ovaj moj predlog? (Prima). Pošto Senat prima, molim izabranu gospodu privremene sekretare da izvole zauzeti svoja mesta.

Molim sekretara g. Kotura da izvoli kockom izvući za svaku kutiju po trojicu skrutatora, koji će izvršiti prebrojavanje glasova palih za pojedine kandidate.

Privremeni sekretar dr. Đura Kotur izvlači kockom imena skrutatora, i to za izbor pretsednika: Jovo Banjanin, Dragoslav Đorđević i dr. Gustav Gregorin; za izbor potpredsednika: Miloje Ž. Jovanović, Spira Hadži Ristić i Milutin Dragović; za izbor sekretara: dr. Josip Šilović, Fran Kukuljević-Sakcinski i Milan Simonović.

Privremeni Pretsednik Ivan Hribar: Molim gos-

podu skrutatore da izvole zauzeti svoja mesta kod glasačkih kutija. Srednja kutija je određena da prima glasačke listiće za potpredsednike, kutija sa desne strane od nje za predsednika, a s leve strane za sekretare.

Molim sekretara g. Kotura da proziva gospodu senatore da glasaju, a gospodu senatore molim da redom, po prozivci, prilaze stolu i spuštaju glasačke listiće u određene kutije. Gospoda senatori će u svaku kutiju spuštati po jedan glasački listić, i to u prvu kutiju sa desna listić sa svojim kandidatom za predsednika u srednju za potpredsednike a u levu za sekretare.

(Nastaje tajno glasanje listićima.)

Posle glasanja

Privremeni Predsednik Ivan Hribar: Glasanje je završeno. Molim gospodu skrutatore da izvrše prebrojavaje glasova.

Posle prebrojavanja.

Privremeni Predsednik Ivan Hribar: Gospodo senatori, izvolite čuti rezultat glasanja. Za Predsednika Senata glasao je 71 senator. Od njih je glasalo za g. dr. Ljubomira Tomašića 63 senatora (Pljeskanje i uzvici: Živeo!). Praznih listića bilo je osam. Prema tome, za Predsednika Senata izabran je g. dr. Ljubomir Tomašić.

Za potpredsednike glasalo je 73 senatora, od ovih za g. dr. Miroslava Ploja glasalo je 66 senatora, za g. dr. Uroša Krulja 65 senatora, a praznih listića bilo je sedam. Prema tome, g.g. dr. Uroš Krulj i dr. Miroslav Ploj izabrani su za Potpredsednike (Uzvici: Živeli!)

Za sekretare glasalo je 73 senatora. Za g. Milutina Dragovića glasalo je 64 senatora, za g. dr. Đuru Kotura 65 senatora, za g. Asima Alibegovića 62 senatora, za g. Milana Popovića 3 senatora, a bilo je praznih sedam listića. Prema tome, izabrani su za sekretare: g. dr. Đura Kotur, g. Milutin Dragović i g. Asim Alibegović (Pljeskanje i uzvici: Živeli!)

Gospodo senatori, od gospodina Predsednika Ministarskog saveta dr. Milana Srškića primio sam ovaj Ukaz Njegovog Veličanstva Kralja:

MI
ALEKSANDAR I

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJ JUGOSLAVIJE

Uvažavajući ostavku koju Nam je podneo Naš Ministar poljoprivrede dr. **Tomašić Ljubomir** i stavljajući ga na raspoloženje, na predlog Predsednika Našeg Ministarskog saveta a na osnovu čl. 7 Zakona o uredjenju Vrhovne državne uprave — postavljamo:

Za Našeg Ministra poljoprivrede dr. **Srškića Milana**, Predsednika Našeg Ministarskog saveta.

Predsednik Našeg Ministarskog saveta neka izvrši ovaj Ukaz.

20 oktobra 1933 godine.

Niška Banja

ALEKSANDAR, s. r.

Predsednik Ministarskog saveta,

Dr. M. Srškić, s. r.

(Sva gospoda senatori saslušali su čitanje Ukaza stojeći i propratili burnim uzvicima: Živeo Kralj!).

Gospodo, izbor Predsedništva Senata je završen. Ja molim gospodu članove novo izabranog Predsedništva da izvole zauzeti svoja mesta. (Gospoda članovi Predsedništva zauzimaju svoja mesta.)

Predsednik dr. Ljubomir Tomašić: Gospodo senatori, prva naša kolegijalna dužnost je da se zahvalimo toplu dosadanjem Predsedništvu na dvogodišnjem njegovom radu na korist i ugled ove visoke institucije, a u interesu Kralja i Otadžbine. (Burni pljesak i uzvici: Živeo!).

Gospodo senatori, ovoj Vašoj jednodušnoj odluci, da meni i drugovima poverite Predsedništvo Senata mi se odazivamo i harni smo Vam za toliko iskazano poverenje. Dužnost koju nam poveravate, koliko je časna, toliko je spojena sa velikom odgovornošću, koja odgovara zadaći ovog visokog doma.

Pre šestog januara 1929 godine bilo je samo jedno zakonodavno telo — Narodna skupština. Taj, ispod Prestola jedini stup zgrade državnog zakonodavstva pokazao se je mnogo labilnijim, nego li se po njegovoj promenljivosti moglo pretpostavljati. Prirodno je, dakle, da je državnička mudrost postavila i drugi stup, koji bi imao biti mnogo stabilniji i nepromenljiviji, a to je ovaj Senat.

Po savremenom gledanju na izbornu pravo građana za Narodno zastupstvo, nova sticanja narodnog poverenja skopčana su sa velikom aktivnošću i agilnošću, što u glavnom čini, da iskustvom bogatiji, a možda i stručno izradeniji pojedinci odstupaju sa izbornog terena. Sreska kandidatura narodnog poslanika pretstavlja lakšu mogućnost selekcije izabranih i prema tome viši nivo Narodnog pretstavnštva, ali u isti mah postavlja sreskom poslaniku tako mnogostrukom dužnost u zastupanju njegovog sreza, da mu ta mnogostrukost ne dozvoljava uvijek da pojedina pitanja prosuđuje stručno do iscrpnosti.

Prma tome Senat je ono tjelo, koje izravňuje i popunjuje po svojoj biti harmoničnu cjelinu Narodnog pretstavnštva obzirom na njegovu zakonodavnu funkciju.

Narodno pretstavnštvo, t.j. oba Doma zajedno, pretstavlja jednu cjelinu i po tome što sažima sve generacije sa pasivnim izbornim pravom, a to je od neprocenjive važnosti baš obzirom na ujedinjenje našega naroda, koje je tek nečuvno dobilo svoju najvišu i definitivnu formu.

I ovom svojom tvorevinom, kojoj stičem čast da predsedavam, šestojanuarska politika mudro je dala ne samo stabilitet poslu kojim Narodno pretstavnštvo ima da se bavi, nego je omogućila zbor svih generacija, koje su Narodno ujedinjenje očekivale i dočekale.

Tu politiku Jugoslovenskog narodnog i državnog jedinstva, koju je naš preuzvišeni Vladar sa Svojom u celom svetu poznatom hrabrošću u najodlučnijim momentima čvrsto branio i odbranio, prihvatio je savkoliki narod jednodušno i nepokolebivo, o čemu svedoče mnogobrojni zborovi posećivani u do sada navedenim razmerama i ako često pod najtežim uslovima, a zadnjim općinskim izborima je cijeli naš narod, bez razlike vjere, plemena i oblasti; tu istu politiku državnog i narodnog jedinstva plebiscitarno ponovno potvrdio. Mi vidimo dakle gospodu senatori, da su Kralj i narod u istinu jedno. (Opšte burno odobravanje, pljesak i uzvici: Živeo!)

